

Полуденне побачення зі Святою Софією

У День журналіста колектив парламентського журналу «Віче» відвідав Національний заповідник «Софія Київська»

За редакційною традицією, щороку своє професійне свято відзначаємо одноденною експедицією пам'ятними місцями, музеями, унікальними ландшафтними територіями. Цього разу, відгукнувшись на наше бажання торкнутися історії київської святині, керівництво заповідника в особі його генерального директора Нелі Куковальської душевно привітало нас екскурсією.

...Зичний голос головного дзвона розкочується небом, засвідчуючи свою домінуючість над ричанням авто, кряканням клаксонів, усім тим неспокоєм, в якому купається нервова столиця. Рівно опівдні ми, задержавши носи догори, стоїмо під 76-метровою, чотириярусною, вбраною у мереживну ліпнину дзвіницею. Почуваючись школярами-екскурсантами, під орудою нашої колеги – пресекретаря заповідника Ярослави Параци виходимо на його священну землю (площа 5 га) і потрапляємо прямісінько до рук гіда Анни Коржик.

Одразу опиняємось у полоні її професіоналізму та чарівності. Виразні, тембрально яскраві фрази Анни відлунюються склепіннями Софійського собору (стартує наша експедиція під знаменитими золотими банями головного храму). Мабуть, саме такі неземні співвітчизниці за доби її тезки Анни Ярославівни підкорювали собі іноземних монархів.

Звісно, учасники «вічанського» міні-туру бували тут не раз. Кожна так чи інакше озброєний знаннями про Святу Софію. Проте наша нинішня мета – піддатись шепоту століть, сканувати послання епох на

клаптиках збереженої в первісному вигляді кладці і, врешті, дізнатися й замислитися про таке, про що ніколи раніше не думали.

– Коли саме зведено собор? Про це різні хроніки свідчать по-різному. У Новгородському літописі значиться 1017 рік, в Повісті временних літ – 1037-й: обидві дати належать до часів владарювання Ярослава Мудрого. А згідно з новими дослідженнями, храм закладено раніше, за доби правління батька Ярослава – Володимира Великого. – Анна Коржик розповідає й паралельно показує два макети храму – первинний та нинішній. – В історії собору траплялися періоди піднесення, занепадів, він пережив багато пограбувань і пожеж. І таки зберігся. Тепер має бароковий вигляд: у XVIII столітті храм відродили коштом Івана Мазепи.

Просуваємось до центру собору: хрестокупольного, як уточнює гід. 260 квадратних метрів мозаїк разом із трьома тисячами квадратних метрів фресок за багатством сюжетів, образів, змістів скидаються на грандіозну настінну виставу за участю божественних і світських діючих осіб. До речі, кажуть, що так бага-

то мозаїк XI століття не збереглося в жодному храмі світу.

Анна занурює нас у тонкощі давньої технології поводження зі смальтою, творення зображень із маленьких кольорових кубиків.

– Найменші з них дорівнюють двом кубічним міліметрам, найбільші – 1,5 см. Спочатку на великій висоті неодноразово нашаровували штукатурку, аби вирівняти кладку. Малювали контур, мінеральною фарбою наносили зображення. А потім по кубуку вдавлювали мозаїку. Це надзвичайно копітка праця, – співучо продовжує Анна. – Зображення відповідають суворим канонам. У середині бачимо Пантократора – Христа Вседержителя. Правою рукою він благословляє, лівою тримає закрите Євангеліє. Це оригінальна мозаїка першої половини XI століття. Навколо Пантократора – 4 архангели. Якщо уважно придивитися, один із них – той, що у блакитному вбранні, – не такий яскравий, як решта: він теж із того самого, XI століття. Над іншими трьома працював Михайло Врубель, який свого часу був задіяний на реставрації собору.

12 апостолів, 4 євангелісти, які розташувалися по сусідству, аж ніяк не статичні. Усі вони ніби плывуть у невловимому хороводі. А ось і хрестоматійна Оранта.

— На Богоматері синя туніка, пурпуровий плащ із золотими складками, червоне взуття. Довжина зображення тисячолітньої давнини — понад 5,5 метра! — захоплено ділиться фактами Анна. — Над Оррантою — на писаній давньогрецькою із 45-го псалма: «Воно не похитнеться, Бог у середині його, Бог йому допоможе із самого ранку». У згаданому псалмі йдеться про Єрусалим, який захищає Господь. Проте мешканці нашого рідного міста, звісно, думали, що мова саме про нього, і вірили: доки стоятиме Орранта, доти стоятиме й Київ. Її ще називали нерушимою стіною. І вважали, що саме Орранта боронить наше місто. Цікаво, що хоч які були періоди в київській історії, а Софійський собор вистояв. І унікальне зображення — також.

Уражаємось нечуваною розкішшю відтінків мозаїки! При тому, що базава кольорова гама досить стримана, в настінних творах їх 177 (!). Лишень червоний — має 19 відтінків, синій — 21, зелений — 34. Магія золотого досягалася накладанням на смальту тоненьких пластинок сухозолотиці.

На одній із фресок гусячою вервечкою крокують члени родини Ярослава Мудрого, зокрема його дочки — майбутні європейські королівни (принаймні в цьому переконані деякі науковці).

Трохи крутих сходинок — і ми під впливом краси ніби висічених із білосніжного марципана троянд на ймення «Анна Ярославівна». Крізь пишну рослинність визирають Брама Заборовського, Будинок митрополита, Братський корпус, Бурса, Трапезна, Південна в'їзна вежа, Консисторія — невід'ємні частки історичної пам'ятки планетарної значущості, 1990-го внесеної до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. До речі, складниками Національного заповідника «Софія Київська» є також музей «Золоті ворота», Кирилівська та Андріївська церкви у Києві, Судацька фортеця.

Замикаємо коло: ми знову під дзвіницею — урочистим знаком оклику нашої святкової подорожі. Та як тут не видертися нагору? «Вічанський» десант тяжко дихає, але вперто лізе сходами, які, ймовірно, сконструювали для акробатів. І хай від незвичного відчуття польоту трусяться коліна, на вершині отримуємо заслужену сатисфакцію. Панорама, що відкривається, ніби побачена чужими очима з гелікоптера. Лише тут, у піднебессі, так явно відчуваєш подих століть, що пульсує в стінах Святої Софії, по-іншому сприймаєш досконалість її кам'яних форм. Усвідомлюєш величність собору й навколохрамового ансамблю. І — пишашесья!

— пишашесья!

— Шеститонний мармуровий саркофаг родом із Візантії прикрашений високохудожнім різьбленням. Хрести, кипариси, пальмові листя — ранньохристиянська символіка, — пояснює Анна. — У 1930-ті роки саркофаг відкрили та знайшли там перемішані кістки двох скелетів: жіночого та чоловічого. Виявили, що

чоловік був на зріст 172–175 см. Від народження кульгавий. Помер у віці 65–75 років. Ярослав Мудрий, який відповідав цим характеристикам, помер на 76-му році життя. Жіночий скелет — пізнішого періоду, а кому належав, невідомо. Під час Другої світової останки чоловіка були вивезені за кордон. І де їх тепер шукати, ніхто не знає.

Після обстеження всіх доступних закапелків Софійського собору виходимо на подвір'я. На тлі горділивої споруди організуємо фотосесію разом із гостинною Нелею Куківською.

Кілька кроків убік — і ми під впливом краси ніби висічених із білосніжного марципана троянд на ймення «Анна Ярославівна». Крізь пишну рослинність визирають Брама Заборовського, Будинок митрополита, Братський корпус, Бурса, Трапезна, Південна в'їзна вежа, Консисторія — невід'ємні частки історичної пам'ятки планетарної зна-

чущості, 1990-го внесеної до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. До речі, складниками Національного заповідника «Софія Київська» є також музей «Золоті ворота», Кирилівська та Андріївська церкви у Києві, Судацька фортеця.

Замикаємо коло: ми знову під дзвіницею — урочистим знаком оклику нашої святкової подорожі. Та як тут не видертися нагору? «Вічанський» десант тяжко дихає, але вперто лізе сходами, які, ймовірно, сконструювали для акробатів. І хай від незвичного відчуття польоту трусяться коліна, на вершині отримуємо заслужену сатисфакцію. Панорама, що відкривається, ніби побачена чужими очима з гелікоптера. Лише тут, у піднебессі, так явно відчуваєш подих століть, що пульсує в стінах Святої Софії, по-іншому сприймаєш досконалість її кам'яних форм. Усвідомлюєш величність собору й навколохрамового ансамблю. І — пишашесья!

День

28 липня — День рівноапостольного князя Володимира Великого та День хрещення Київської Русі

Цього року виповнюється 1000 років від дня смерті князя Володимира.

З цієї нагоди Президент України Петро Порошенко підписав указ «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого — творця середньовічної європейської держави Русі-України». Кабінетом Міністрів України, Київською міською державною адміністрацією та обласними держадміністраціями розроблено плани заходів із вшанування пам'яті князя.

Князь Київський Володимир Святославович — онук княгині Ольги. За життя він посприяв тому, щоб християнство стало державною релігією Київської Русі. Народився 954 року в Києві. Князував аж 35 років. Після свого хрещення Володимир наказав киянам хреститися, а поганських ідолів — скинути в Дніпро. За велінням князя збудували чимало храмів. Хрещення Київської Русі Володимиром було продовженням тривалого процесу її християнізації.

День хрещення Київської Русі став офіційним державним святом 2008 року згідно з указом Президента України.

